

જુમો ભિસ્તી અને કાણું માટલું

— હરીશ નાયક

જુમો ભિસ્તી. એની પાસે ચામડાની પખાલ ખરી અને માટલાંય ખરા. એનું કામ પાણી પાવાનું. જ્યાં જ્યાં ફૂલ ત્યાં ત્યાં જુમો, ત્યાં ત્યાં પાણી.

તેની પાસે બે માટલાં હતાં. જૂનાં અને જાણીતાં. કેટલો લાંબો સમય થયો પણ પાણી તો એ બે માટલામાં જ ખેંચે.

જુમો નદીએથી પાણી લઈ આવે, કૂવેથી લઈ આવે અને બાદશાહની ફૂલવાડીને લીલીછમ રાખે.

બંને માટલાં જુમાના દોસ્ત બની ગયાં હતાં. કાવડમાં જેમ શ્રવણ આંધળાં માતાપિતાને સવારી કરાવતો એમ જ જુમો માટલાં લઈને બાગકામ કરતો.

બંને માટલાંને એમ તો સુખ હતું, સંતોષ હતો, આનંદ હતો પણ ઉંમર કોને નથી થતી? અને કદીક અકસ્માત પણ થઈ જાય ખરો કે નહિ?

“જુમાભાઈ,” એક દિવસ અવાજ આવ્યો. એક માટલું બોલતું હતું. જુમાને કંઈક કહેતું હતું. જુમાના તો આ બે માટલાં જ દોસ્ત હતાં. માટલાં એની વાત સાંભળે, જુમો એને પોતાની વાત કહે.

“જુમાભાઈ !” એ માટલાએ શરૂઆત કરી : “તને મારા દેહ પરની નાની સરખી તિરાડ દેખાય છે? અને તિરાડ હેઠળ નાનું સરખું કાણું?”

જુમો કહે, “હા દેખાય છે ને? પણ તેનું છે શું?”

કાણું માટલું કહે, “હવે હું કાણું થયું અને કહે છે ને કે માટલાનું કાણું તો સમયની સાથે વધતું જ જાય છે. કાલે ઊઠીને હું ફાટી જઈશ. તારું બધું પાણી ઢોળાઈ જશે. તારી મહેનત નકામી જશે માટે...”

“માટે શું?”

“હવે તું મને બદલી નાખ.” કાણા માટલાએ કહ્યું, “નવું માટલું લઈ લે. પાણી પહેલાં પાળ બાંધી લે. બાકી જુમાભાઈ ! જ્યારે અમને ભરીને તું આવે છે અને મારા દેહમાંથી પાણી ટપકે છે, નીતરે છે ત્યારે મને દુઃખ થાય છે. તારી મહેનતની કંઈ આવી દશા થવા દેવાય?”

જુમો કહે, “કાલે સવારે આપણે વાત કરીશું.”

માટલું તો બીજા દિવસની રાહ જોતું રહ્યું. પાણી ભરાયું. કાવડ લઈને જુમો જવા લાગ્યો. ત્યારે જુમાએ જ શરૂઆત કરી. તે કહે, “મારા વહાલા માટલાભાઈ, મારા લાડીલા કાણાભાઈ ! તને કોઈ સુગંધ આવે છે?”

“આવે છે ને?” કાણું માટલું કહે, “સુગંધ, લીલોતરી, હરિયાળી, કૂણીકૂણી ખુશી, આનંદ જ આનંદ.”

“એ આનંદ શેનો છે, જાણો છો તિરાડભાઈ?”

“શેનો?”

“આ તમે ઉગાડેલાં ફૂલોનો.”

“મેં ઉગાડેલાં ફૂલોનો?” કાણા માટલાએ નવાઈ સાથે પૂછ્યું, “કેવી રીતે? હું તો કાણું છું અને મારું અડધું પાણી તો નકામું જાય છે...”

જુમો કહે, “ના રે માટલાભાઈ ના. હું તો એક ટીપુંય પાણી નકામું જવા દેતો નથી. જળ તો જીવન છે. એક બિંદુ પણ નકામું શેનું જવા દેવાય?”

“પણ મારું કાણું પાણી સાચવે કેવી રીતે?” માટલાએ પૂછ્યું.

“તારું પાણી જ આ નાજુક ફૂલો ઉગાડે છે.”

જુમાએ કહ્યું.

“કેવી રીતે?”

જુમો કહે, “જે બાજુથી તારું પાણી ચૂવે છે, ટપકે છે, જે બાજુ તને રાખું છું, એ જ બાજુ આ કુમળાં ફૂલો ઊગે છે. એ ફૂલો ટપક પાણી પીવે છે. એ અત્યંત નાજુક ફૂલો નાજુક ધાર જ સહન કરી શકે છે. તેમને એ જ ખપે છે, એ જ ગમે છે. જો જરાક વધારે પાણી રેડાઈ જાય તો બિચારાં નમી જાય છે. બીજે દિવસે માથુંય ઊંચકી શકતાં નથી. ભાઈ કાણા ! તારો તો એટલો ઉપકાર છે કે હું કદી નહિ ભૂલું, ફૂલોય નહિ ભૂલે. જેમ ફુવારા કાણામાંથી છોડાય છે તેમ જ તું કાણામાંથી હળવે રહીને પાણી ટપકાવે છે. ટપક ટપક ટપક ફૂલો ખુશ, હું ખુશ અને તું પણ ખુશ, કાણાભાઈ ! ઈઝરાયલમાં આ પદ્ધતિને ટપકપદ્ધતિ કહે છે. ત્યાં પાણી ઓછું તેથી ટીપુંય નકામું ન જવા દેવાય ! આપણે તો અહીં જ ઈઝરાયલ ઊભું કર્યું છે. જાણે છે કાણાભાઈ, ઈઝરાયલમાં તો ટપકપદ્ધતિ માટે પાઈપ અને માટલામાં કાણાં પાડવાં પડે છે. જ્યારે તું તો સ્વાભાવિક રીતે જ કાણું છે. કેવી મઝા ! કેવી કૃપા !”

પેલું આખું માટલું કહે, “ત્યારે હું આખું છું એટલે શું નકામું?”

જુમો કહે : “ના રે. તારો ઉપયોગ હું મોટાં ફૂલ માટે, મોટા છોડ માટે, મોટા ઘાસ માટે કરું છું. જેની વધારે તરસ તેનો રાજા તું. જેની ઓછી તરસ એનો રાજા આપણા કાણાભાઈ.”

કાણા માટલાથી રાજી થયા વગર રહેવાયું નહિ. હરખનાં આંસુ જેવું એક પવિત્ર ચોખ્ખું ટીપું ટપક કરતું હસતાં ફૂલે ઝીલી લીધું !

